

P. ROSENSTAND-WÖLDIKE. **Einkommen-Versicherung statt Verpfändung.** Dorpat 1902.

Tilfældig har jeg faaet en Pjece i Haanden af en dansk Ingeniør i russisk Tjeneste Hr. Rosenstand-Wöldike, en Pjece, hvori der er Tanker og hvad mere er nye Tanker. Forfatterens Maade at skrive paa minder om saa forskellige Mænd som v. Thünen og Rodbertus; der er i hans Skrift samme Blanding af en rigtig Erkendelse af Aarsagerne til en nutidig Misère og samme Utopisme i de foreslaaede Botemidler. Jeg har ment, at National-økonomisk Tidsskrifts Læsere burde kende den interessante Forfatter. Forf. begynder med at konstatere, at med den voksende Arbejdsdeling er det, at samle Varen hos Konsumenten, igen bleven en meget omfangsrig Opgave. Verdensproduktion kræver Verdensomsætning, hvad der kræver store Transport- og Omsætningsomkostninger samt en betydelig Risiko, de handlende løber og som skal dækkes. Øjensynlig »er de ved Arbejdsdelingen vundne Fordele« blevne afbalancerede ved at det nuværende økonomiske Samfund arbejder noget mere upraktisk end et Samfund, hvor Vejen mellem Producent og Konsument er betydelig kortere. Vi blive alle — siger Forf. — afhængige af Forretningsverdenen, skal sælge vore Produkter til den og paa de Betingelser, den vil have dem, og skal købe alle vore Forbrugsgenstande af den, og paa de af Forretningsmændene stillede Vilkaar. Maalet er at samle Konsumenterne i Foreninger, uafhængig af Forretningsmænd, saavel som at samle Producenterne til Frigørelse fra Forretningsverden.

Saavidt Indledningen, hvor man vil lægge Mærke til den fra Beskyttelsesteorien kendte (og rigtige) Paastand om, at Arbejdsdelingen, der lægger Mile mellem Konsument og Producent, opvejer sine Fordele ved de større Omsætningsudgifter og Risiko, og til Paastanden om, at Forretningsverdenen er vor Tids Herrer og har større Indflydelse end den, der efter denne Klasses samfundsmæssige Tjenester tilkommer den.

P. ROSENSTAND-WÖLDIKE. **Einkommen-Versicherung statt Verpfändung.** Dorpat 1902.

Tilfældig har jeg faaet en Pjece i Haanden af en dansk Ingeniør i russisk Tjeneste Hr. Rosenstand-Wöldike, en Pjece, hvori der er Tanker og hvad mere er nye Tanker. Forfatterens Maade at skrive paa minder om saa forskellige Mænd som v. Thünen og Rodbertus; der er i hans Skrift samme Blanding af en rigtig Erkendelse af Aarsagerne til en nutidig Misère og samme Utopisme i de foreslaaede Botemidler. Jeg har ment, at National-økonomisk Tidsskrifts Læsere burde kende den interessante Forfatter. Forf. begynder med at konstatere, at med den voksende Arbejdsdeling er det, at samle Varen hos Konsumenten, igen bleven en meget omfangsrig Opgave. Verdensproduktion kræver Verdensomsætning, hvad der kræver store Transport- og Omsætningsomkostninger samt en betydelig Risiko, de handlende løber og som skal dækkes. Øjensynlig »er de ved Arbejdsdelingen vundne Fordele« blevne afbalancerede ved at det nuværende økonomiske Samfund arbejder noget mere upraktisk end et Samfund, hvor Vejen mellem Producent og Konsument er betydelig kortere. Vi blive alle — siger Forf. — afhængige af Forretningsverdenen, skal sælge vore Produkter til den og paa de Betingelser, den vil have dem, og skal købe alle vore Forbrugsgenstande af den, og paa de af Forretningsmændene stillede Vilkaar. Maalet er at samle Konsumenterne i Foreninger, uafhængig af Forretningsmænd, saavel som at samle Producenterne til Frigørelse fra Forretningsverden.

Saavidt Indledningen, hvor man vil lægge Mærke til den fra Beskyttelsesteorien kendte (og rigtige) Paastand om, at Arbejdsdelingen, der lægger Mile mellem Konsument og Producent, opvejer sine Fordele ved de større Omsætningsudgifter og Risiko, og til Paastanden om, at Forretningsverdenen er vor Tids Herrer og har større Indflydelse end den, der efter denne Klasses samfundsmæssige Tjenester tilkommer den.

Forf. gaar over til sit Emne og undersøger Kredittens Begreb. Kredit er en Kontrakt, hvorefter den ene Parts Ydelse erlægges straks (Kreditgiver), den andens til et senere Tidspunkt (Kredittager). Kredit betyder Købekraft; den, der har »Kredit« (man ser her, at Forf. bruger Ordet Kredit i forskellige Betydninger), har »Købeevne«. Denne ved Kredittens Hjælp skabte Købeevne har oprindeligt sin Aarsag i Tillid til Hæderlighed og til Erhvervsevne, d. v. s. at Laantager kan tjene saa meget, at han kan opfylde de fremtidige Modpræstationer. Kredit er ikke mere Tillid — klager Forf. — det er i al Fald for Realkredittens Vedkommende et skjult Salg. Naar Kredit hviler paa Pant i en oftest større Værdi end det laante Beløb, foreligger der et betinget Salg. Laangiver udlaaner ikke i Tillid til Laantagers Person, men han køber en Rente-Ret, der i givet Tilfælde sikkert kan byttes om med den reelle Værdi, hvori han har faaet Pant. Han køber (betingelsesvis ved Underpant i fast Ejendom) en Ejendom, hvor han ikke har Brugsretten, men vel en Rente-Ret; men i det Øjeblik, Rentebetingelsen ikke overholdes, faar han ogsaa Brugsretten. Tanken er sat ret skruet frem, men den er ikke gal. Og selv udenfor Realkredit ydes Kreditten ikke af Tillid til Laantager, men nok saa ofte i Tillid til »Kautitioner«. Forf. paastaar derfor, at den Kredit, der overflytter Kapitaler fra dem, der har den, men ej kan forvalte den, til dem, der kan forvalte den, men ikke har den, er som en »hul Frase, en skøn Drøm«. Udviklingen er som sagt skruet og søgt, men her er et ærligt Forsøg paa at trænge ind i Kredittens Væsen, og det maa siges, Forf. er paa Sporet.

Dernæst gaar Forf. over til at undersøge Risiko-forsikringen, enten det nu er Livs-, Brand- eller andre Forsikringsformer. Han kritiserer den internationale Split-telse af Forsikringsopgaverne, og synes at ønske lutter lokale »Sogneforsikringssselskaber«. De gældende Forsikringsformer har den Fejl, at der ingen Garanti er for at den forsikrede kan betale sin Præmie — men dens væsent-

ligste Fejl er den, at man ikke kan forsikre sin Indkomst, d. v. s. en Landmand kan vel forsikre sig mod Kreatursyge og Hagelskade, men ikke mod daarlig Høst eller lave Produktpriser. Det er Indkomstforsikring vi har Brug for — siger Forf.

I Afsnittet »Pantsætning« gør Forf. sine bedste Iagttagelser. Pantsætning vil oftere være en Skade for den samfundsøkonomiske Interesse end en Understøttelse. Det, vi pantsætter, er nemlig ikke alene den faste Ejendom, men ogsaa en Del af Landmandens egen Arbejdskraft. Landbrugets Hypotekcredit er et maskeret Salg, og Salgsgegenstanden er »det betræffende Landbrugs Renudbytte«. Dettes Størrelse ansættes ensidigt af Kreditgiveren. Reglen er saaledes oftest, at $\frac{2}{3}$ af Renudbyttet er Rente af Pantekreditten. Skal der nu tilmed afbetales Gæld, vil ikke en Tredjedel af Renudbyttet staa til Landmandens egen Disposition. Men Fejlen er, at dette Renudbytte ikke ansættes til det, det er — en foranderlig Størrelse, der ændres fra Aar til Aar, men til en fast uforandret Størrelse, saaledes at Landmanden i Rente og Afdrag forlods skal udrede — ikke to Tredjedele af sit virkelige Renudbytte, men to Tredjedele (eller mere) af et antaget Renudbytte, der maaske kun har holdt Stik i enkelte Aar. Landmanden kommer her til at bære en for stor Risiko. Lad Renudbyttet være 3000 Kr., og de 2000 Kr. være Rente af Behæftelsen og 100 Kr. Afdrag: der levnes Ejer 900 Kr. Hvis nu Produktpriserne falder fra 3 til 2, ja saa bliver der intet til Landmanden, d. v. s. han har gjort sit Arbejde omsonst og maa optage sekundære Laan for at leve.

Det, der er nødvendigt, er — ikke at Laangiver har sit faste og sikre Udbytte, der skal udredes forlods, men at Laantager har det, og dette sker gennem en Forsikring af Indtægten, d. v. s. at en fælles Salgsforening overtager Landmandens Produkter til en fast uforanderlig Pris, saaledes at daarlige Aar udligner gode Aar.

Ved nogle grafiske Fremstillinger viser Forf. For-

holdene. Han deler Bruttoudbyttet i tvende Dele: 1) effektive Produktionsudgifter, 2) virkeligt Overskud; dette sidste deles i: a) »solgt Udbytte«, d. v. s. den Rente, Ejer af Panteobligationen faar og 3) Udbyttet til Ejer selv. De effektive Produktionsudgifter skal altid dækkes, for at Landbruget kan drives, men juridisk har Obligations-ejers Krav Fortrinet, saaledes, at hvis Produktpriserne bliver smaa, gaar ikke blot den besiddende Landmands eget Arbejdsudbytte bort, men der bliver ikke en Gang Dækning af Aarets Udbytte til Driftsudgifterne.

Lad i 1900 Udbyttet af en Ejendom være brutto 11000 Kr., lad heraf den faste Rente være 4000 og Driftsudgiften 4000; i dette Aar faar Ejer for sin Møje 3000 Kr. Lad i 1901 Ejendomsbruttoudbyttet være 8500 Kr.; først udredes 4000 til Rente, dernæst 4000 til Driftsudgifter, og til Slut er der 500 Kr. til Ejer; for at leve maa han optage Laan. Lad et følgende Aar Bruttoudbyttet være 7000. Rentenyder skal have sine 4000 Kr., Driftsudgiften kan ikke dækkes, Ejer maa laane 1000 Kr. for at holde Ejendommen i Drift, og han maa yderligere laane alt hvad han skal leve af. Det rationelle — siger Forf. — er, at først tages Driftsudgifterne fra; de skal økonomisk altid dækkes; dernæst fordeles Restudbyttet mellem Besidder og Laangiver. I Eksemplerne ovenfor vil der, naar Driftsudgifterne drages fra Bruttoudbyttet i 1900, blive 7000 til Deling i Forholdet 1 til 2, eller Ejer faar 2333 Kr. og Rentenyder 4667 Kr.; i 1901 bliver der 4500 Kr. til Deling — for Ejer 1500 og for Rentenyder 3000 Kr., og i 1902 kun 3100 Kr. til Deling, eller Ejer faar 1033 Kr. og Rentenyder 2067 Kr. Ved — som Forf. ønsker det — at forsikre Indkomsten, kan vedkommende Forsikringsselskab tilstaa c. 8860 Kr. aarlig — heraf gaar 4000 Kr. til Driftsudgifter, 1620 Kr. til Ejer og c. 3240 Kr. til Obligationsejer.

Forf. har her Ret i den Ting, at ved Pantsætning faar Ejeren en fast aarlig Byrde, uden at have nogen-
somhelst Garanti for, at der i Fremtiden vil være

Mulighed for ham til at betale denne faste Byrde. Og forsaavidt en Del af Pantegælden er Salgssummer, en anden Del Laan til Dækning af Leveudgifter i daarlige Aar, vil man se, at den faste aarlige Byrde er noget af en Uret mod det arbejdende Landbrug. Desværre er Forf.s Plan til Forsikring af Indkomst mere end utopisk; men i sin Kritik har han Ret, og denne Kritik viser, at da vi i det 18de og 19de Aarhundrede gik over fra de svingende Fæste- og Tiendeafgifter til de faste, var det ikke i og for sig et Fremskridt; det syntes saa, fordi Omsætningen af svingende Fæsteafgifter til faste skete til Priser, der var gunstige for Fæsteren. Jeg mener vedblivende f. Eks., at de nye Statshusmænds Ydelser til Statskassen ikke burde have været faste, men svingende med Produktpriserne.

I de Afsnit, der omhandler, hvorledes Indkomstforsikringen skal ske, er vi ude i det utopiske. Forf. ønsker et økonomisk Samfund (Selskab), til hvem man mod en fast aarlig Indtægt overdrager sin Ejendom; dette Selskab driver Ejendommen og faar herved sine Midler. Man kan ogsaa til dette Selskab pantsætte sin Arbejdskraft og saaledes tilsikre sig en bestemt Aarsindtægt. Det Forf. vil her, er ærlig talt »Kommune« under et andet Navn.

Et Afsnit »Land og By« er mere inde paa Virkelighedens Grund. Byerne, siger Forf., har deres Eksistensbetingelse af 3 Aarsager: 1) Handelens Koncentrering, 2) Udvandringen fra Landet, 3) Udskillelsen af Kapital fra Landet paa Grund af Mangel paa Beskæftigelse for denne Kapital. Dette siger nu ikke meget. Bedst er Forf. hvor han — i Tilslutning til Krapotkin — viser, at en Udflytning af Industrien til Landet er mulig. Paa den nærmere Gennemførelse af Forf.s Tanke, en stor »Kommune«, der baade driver Agerbrug og Industri, skal jeg ikke komme ind, fordi den er saa meget ude i det utopiske, at dens Tilegnelse ikke lønner sig — i al Fald skal den gode Tanke ændres meget. *)

*) Forf. er ved en russisk Godsejers Hjælp i Færd med at forberede et storslaet Forsøg.

Forf. har mange gode Tanker — men bedst er han i Kritikken, i Paavisningen af Aarsager, mindre god i Anvisningen af Hjælpemidler, — om end der ogsaa her er Tanker, der ligge indenfor Virkeliggørelses Mulighed. Bogen er udkommen i Rusland, hvor Forf. er Administrator ved det kejserlige livlandske Landhusholdnings-selskab, og den bærer Vidne om, at den, der taler tilstrækkelig forsigtigt og undlader at sige noget ondt om Personer, kan sige fuldt saa meget som i Danmark.

L. V. Birck.

Dansk Forsikrings-Aarvog samt statistiske Meddelelser om Forsikringsvæsenet i Danmark for Aaret 1903. Udgivet af OSCAR RECHENDORFF. 1ste Aargang. København 1904.

Den af Hr. Oscar Rechendorff udgivne Forsikrings-Aarvog indledes med en Oversigt over danske Forsikrings-Organisationer — syv i Tallet, naar man medregner de to Statsinstitutioner »Forsikringsraadet« (i Henhold til Loven om Livsforsikringsvirksomhed) og »Arbejderforsikrings-Raadet«. Det er karakteristisk, at næsten alle disse Organisationer ere oprettede i Løbet af de aller seneste Aar. Den Udvikling, Forsikringsvirksomheden i Danmark har undergaaet i det sidste Tiaar eller mindre endnu, er saa betydelig, at Trangen til samlende Organer bliver forstaaelig. Forstaaeligt er det ogsaa, at man baade i og udenfor selve Forsikringsfolkenes Kreds har følt det som et Savn, at der ikke fandtes nogen Oversigt over Landets hele Forsikringsvirksomhed, — et Savn, der nu i det væsentlige er afhjulpet ved Udgivelsen af Forsikrings-Aarbogen.

Det statistiske Stof, der her meddeles, er — for hver Forsikringsart for sig — bragt indenfor ensartede Rammer, saa at der bydes en bekvem Lejlighed til at orientere sig med Hensyn til Virksomhedens Omfang i det paa-gældende Aar (1903) og med Hensyn til de forskellige Forsikringsinstitutters Status. Man finder her samlet paa et Sted, hvad man før — naar man vilde have det i